

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE

8 janvier 2004

PROPOSITION DE LOI

**modifiant le Code civil en vue
d'autoriser l'adoption par
des couples de même sexe**

(déposée par Mmes Els Van Weert et Annelies
Storms et M. Stijn Bex)

BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

8 januari 2004

WETSVOORSTEL

**tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek
teneinde adoptie door koppels van
gelijk geslacht toe te laten**

(ingediend door de dames Els Van Weert en
Annelies Storms en de heer Stijn Bex)

<i>cdH</i>	: Centre démocrate Humaniste
<i>CD&V</i>	: Christen-Democratisch en Vlaams
<i>ECOLO</i>	: Ecologistes Confédérés pour l'organisation de luttes originales
<i>FN</i>	: Front National
<i>MR</i>	: Mouvement Réformateur
<i>N-VA</i>	: Nieuw - Vlaamse Alliantie
<i>PS</i>	: Parti socialiste
<i>sp.a - spirit</i>	: Socialistische Partij Anders - Sociaal progressief internationaal, regionalistisch integraal democratisch toekomstgericht.
<i>VLAAMS BLOK</i>	: Vlaams Blok
<i>VLD</i>	: Vlaamse Liberalen en Democraten

<i>Abréviations dans la numérotation des publications :</i>	<i>Afkortingen bij de nummering van de publicaties :</i>
<i>DOC 51 0000/000 :</i> Document parlementaire de la 51e législature, suivi du n° de base et du n° consécutif	<i>DOC 51 0000/000 :</i> Parlementair document van de 51e zittingsperiode + basisnummer en volgnummer
<i>QRVA :</i> Questions et Réponses écrites	<i>QRVA :</i> Schriftelijke Vragen en Antwoorden
<i>CRIV :</i> Compte Rendu Intégral, avec à gauche, le compte rendu intégral et, à droite, le compte rendu analytique traduit des interventions (sur papier blanc, avec les annexes)	<i>CRIV :</i> Integraal Verslag, met links het definitieve integraal verslag en rechts het vertaald beknopt verslag van de toespraken (op wit papier, bevat ook de bijlagen)
<i>CRIV :</i> Version Provisoire du Compte Rendu intégral (sur papier vert)	<i>CRIV :</i> Voorlopige versie van het Integraal Verslag (op groen papier)
<i>CRABV :</i> Compte Rendu Analytique (sur papier bleu)	<i>CRABV :</i> Beknopt Verslag (op blauw papier)
<i>PLEN :</i> Séance plénière (couverture blanche)	<i>PLEN :</i> Plenum (witte kaft)
<i>COM :</i> Réunion de commission (couverture beige)	<i>COM :</i> Commissievergadering (beige kaft)

<i>Publications officielles éditées par la Chambre des représentants</i>	<i>Officiële publicaties, uitgegeven door de Kamer van volksvertegenwoordigers</i>
<i>Commandes :</i>	<i>Bestellingen :</i>
<i>Place de la Nation 2</i>	<i>Natieplein 2</i>
<i>1008 Bruxelles</i>	<i>1008 Brussel</i>
<i>Tél. : 02/ 549 81 60</i>	<i>Tel. : 02/ 549 81 60</i>
<i>Fax : 02/549 82 74</i>	<i>Fax : 02/549 82 74</i>
<i>www.laChambre.be</i>	<i>www.deKamer.be</i>
<i>e-mail : publications@laChambre.be</i>	<i>e-mail : publicaties@deKamer.be</i>

RÉSUMÉ

Les auteurs de la présente proposition de loi dénoncent l'absence de cadre légal satisfaisant qui permette à deux partenaires de même sexe d'élever ensemble des enfants.

Ils soulignent que les enfants doivent être élevés dans un cadre familial chaleureux, et font observer que ce cadre peut parfaitement exister dans un ménage non traditionnel, ce dont tout le monde devrait être convaincu aujourd'hui.

La présente proposition vise à permettre aux homosexuels et aux lesbiennes d'adopter ensemble des enfants, d'une part et à adapter les conditions d'âge applicables en matière d'adoption en vue d'uniformiser la législation, d'autre part.

SAMENVATTING

De indieners stellen de afwezigheid aan de kaak van een behoorlijk wettelijk kader voor twee partners van hetzelfde geslacht om kinderen samen op te voeden.

Ze wijzen er op dat kinderen dienen opgevoed te worden in een warme gezinssituatie. Ze stellen dat deze situatie perfect kan bestaan in een niet-traditioneel gezin en dat dit voor iedereen ondertussen wel duidelijk zou mogen zijn.

Het voorstel wil enerzijds homo's en lesbiennes de mogelijkheid geven om samen kinderen te adopteren. Anderzijds wil het voorstel ook de leeftijdsvereisten met betrekking tot adoptie aanpassen met het oog op het tot stand brengen van een meer uniforme wetgeving.

DÉVELOPPEMENTS

MESDAMES, MESSIEURS,

Il existe depuis longtemps une grande diversité de formes de vie commune au sein de notre société. Nul ne niera que le mariage entre deux personnes de sexe différent ne constitue plus l'unique relation dans le cadre de laquelle des enfants peuvent être élevés avec amour et bénéficier d'une bonne éducation. En dépit de cette constatation, le fossé entre la réalité sociale et le cadre légal demeure profond.

L'un des points spécifiques sur lesquels le Code civil présente manifestement des lacunes est la possibilité, pour deux partenaires de même sexe, d'élever ensemble des enfants dans un cadre légal convenable. Tout d'abord, cette situation n'est guère souhaitable dans l'intérêt de l'enfant. De très nombreux couples de même sexe élèvent d'ores et déjà des enfants. Malheureusement, il n'est pas ou guère question d'obligations légales pour les deux partenaires qui assument l'éducation de ces enfants. Les obligations juridiques découlant de la parenté à l'égard de l'enfant ne concernent, en l'occurrence, pas l'un des deux partenaires. Le régime actuel va en outre à l'encontre de l'égalité des chances et de la suppression des discriminations à l'égard de différentes formes de cohabitation.

Plus de la moitié de l'ensemble des hommes et des femmes homosexuels souhaitent avoir des enfants. Il ressort d'une étude menée par l'université de Gand que quelque 10% du groupe des homosexuels, des lesbiennes et des bisexuels élèvent d'ores et déjà un ou plusieurs enfants. Ce chiffre est actuellement plus élevé pour les couples de lesbiennes que pour les couples d'homosexuels. Dans de nombreux cas, ces enfants sont nés d'une relation (hétérosexuelle) antérieure. Les lesbiennes sont en outre de plus en plus nombreuses à opter délibérément pour une grossesse par insémination artificielle. Il va de soi que l'un des partenaires a également la possibilité d'adopter un enfant par le biais d'une adoption monoparentale. À nos yeux, il est clair qu'il convient de légiférer d'urgence en ce qui concerne la situation de l'enfant et des deux parents dans ces différents cas d'espèce.

L'argument le plus utilisé pour refuser l'adoption aux couples homosexuels ou pour s'opposer à toute reconnaissance légale d'une famille comportant des parents homosexuels est que les enfants élevés au sein d'une telle relation ne se développeraient pas normalement. Cette thèse est réfutée par diverses études

TOELICHTING

DAMES EN HEREN,

Sinds geruime tijd bestaat er een grote diversiteit aan samenlevingsvormen in onze maatschappij. Niemand zal ontkennen dat het huwelijk tussen twee partners van een verschillend geslacht niet langer de enige relatie is waarbinnen kinderen een liefdevolle en goede opvoeding kunnen genieten. Ondanks deze vaststelling blijft er een grote kloof bestaan tussen de maatschappelijke realiteit en het wettelijk kader.

Eén van de specifieke punten waarop het Burgerlijk Wetboek duidelijk tekortschiet is de mogelijkheid voor twee partners van hetzelfde geslacht om kinderen samen op te voeden binnen een behoorlijk wettelijk kader. Deze situatie is vooreerst niet erg wenselijk in het belang van het kind. Ook op vandaag zijn er al heel wat paren van hetzelfde geslacht die kinderen opvoeden. Helaas is er van wettelijke verplichtingen voor beide opvoedende partners weinig of geen sprake. De juridische verplichtingen van het ouderschap met betrekking tot het kind gelden hier niet voor één van beide partners. Daarnaast druist de huidige regeling in tegen de gelijkheid van kansen en het opheffen van discriminaties ten opzichte van verschillende samenlevingsvormen.

Meer dan de helft van alle homoseksuele mannen en vrouwen heeft een kindwens. Uit onderzoek van de Gentse universiteit blijkt dat ongeveer 10% van de holebi's nu reeds één of meerdere kinderen opvoedt. Voor lesbische koppels ligt het cijfer momenteel hoger dan voor homo koppels. In vele gevallen zijn dit kinderen uit een eerdere (hetero)relatie. Daarnaast zijn er steeds meer lesbische vrouwen die bewust kiezen voor kinderen via kunstmatige inseminatie. Natuurlijk is er ook de mogelijkheid voor één van beide partners om een kind te adopteren via éénouderadoptie. Voor ons is het duidelijk dat de situatie voor het kind en de beide ouders in al deze situaties dringend wettelijk verankerd dient te worden.

Het meest gebruikt argument tegen mogelijke adoptie door of wettelijke verankering van een gezin met ouders van hetzelfde geslacht is het feit dat de kinderen die worden opgevoed binnen zulk een relatie geen normale ontwikkeling zouden kennen. Deze stelling wordt door diverse wetenschappelijke studies ont-

scientifiques¹. Les enfants ont besoin, tant au sein de relations hétérosexuelles qu'au sein de relations homosexuelles, d'un environnement familial stable, qui est pour eux sécurisant et protecteur. Si la composition de cet environnement n'a guère d'importance sinon aucune en l'espèce, il est clair que ces facteurs seront influencés positivement si l'enfant a en permanence la certitude qu'il peut compter sur deux parents, au sens juridique du terme. Si les autorités continuent d'interdire aux couples homosexuels d'adopter, la population en déduira que les homosexuels ne sont pas capables d'élever des enfants. Ce n'est certainement pas l'intention des autorités. Les enfants doivent être élevés dans un cadre familial chaleureux. Tout le monde devrait être convaincu aujourd'hui qu'une telle situation peut parfaitement exister au sein d'une famille non traditionnelle.

Pour se convaincre de la nécessité de légiférer en la matière, il suffit de considérer le nombre de couples homosexuels qui élèvent déjà des enfants actuellement. Il faut également remédier d'urgence au vide législatif. Certains pays, notamment la Suède et les Pays-Bas, ont déjà légiféré dans ce domaine.

La présente proposition poursuit un double objectif. D'une part, nous souhaitons permettre aux homosexuels et aux lesbiennes d'adopter des enfants ensemble. Il est clair que l'adoption conjointe procure une plus grande sécurité juridique qu'une adoption monoparentale, qui équivaut en fait à une adoption par des partenaires homosexuels. D'autre part, nous souhaitons également adapter les conditions d'âge en ce qui concerne l'adoption, en vue d'uniformiser la législation. En ce qui concerne ce dernier point, nous songeons surtout au principe juridique selon lequel l'âge adulte et la pleine responsabilité s'acquièrent normalement à l'âge de dix-huit ans.

COMMENTAIRE DES ARTICLES

Art. 2

L'article 343, § 1er, dispose très clairement que l'adoption ne peut être réalisée que par une personne seule ou par deux époux ou cohabitants de sexe différent. La modification du paragraphe précité mettra fin à cette discrimination sexuelle en conférant également le droit d'adopter aux époux ou cohabitants de même sexe.

¹ Entre autres «*Meet the parents: a review of the research on lesbian and gay families* – Jenni Millbank - 2002

kracht¹. Kinderen binnen hetero- of homorelaties hebben behoefte aan een stabiele gezinsomgeving. Deze omgeving geeft het kind geborgenheid en zekerheid. Hoe deze omgeving is samengesteld is daarbij van weinig of geen belang al mag het duidelijk zijn dat deze factoren positief zullen worden beïnvloed als het kind een blijvende zekerheid heeft dat het door twee ouders, in de juridische betekenis van het woord, kan worden bijgestaan. Als men vanuit de overheid koppels van het gelijke geslacht blijft verbieden om te adopteren, geeft men het signaal aan de bevolking dat holebi's niet bekwaam zijn tot opvoeden. Dit kan natuurlijk niet de bedoeling zijn. Kinderen dienen opgevoed te worden in een warme gezinssituatie. Dat zulk een situatie perfect kan bestaan in een niet-traditioneel gezin zou voor iedereen ondertussen wel duidelijk mogen zijn.

Dat er behoefte is aan een wettelijke regeling mag dus blijken uit het aantal holebikoppels dat nu reeds kinderen heeft. Ook de wettelijke lacune moet dringend worden weggewerkt. In het buitenland werden er reeds wettelijke regelingen getroffen. We denken hierbij vooral aan Zweden en Nederland.

Dit voorstel beoogt twee zaken. Enerzijds willen we homo's en lesbiennes de mogelijkheid geven om samen kinderen te adopteren. Het mag duidelijk zijn dat gezamenlijke adoptie een grotere rechtszekerheid met zich meebrengt dan éénouderadoptie die in feite neerkomt op adoptie door partners van hetzelfde geslacht. Anderzijds willen we met dit voorstel ook de leeftijdsvereisten met betrekking tot adoptie aanpassen met het oog op het tot stand brengen van een meer uniforme wetgeving. Bij dit laatste denken wij dan vooral aan de juridische grens waarbij de volwassenheid en volle verantwoordelijkheid normaal op achttienjarige leeftijd verworven wordt.

ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING

Art. 2

Artikel 343, § 1, is het artikel dat in duidelijke bewoordingen stelt dat een adoptie enkel en alleen kan geschieden door één persoon of, twee echtgenoten of samenwonenden indien deze van een verschillend geslacht zijn. Met de wijziging van deze paragraaf zal een einde worden gemaakt aan deze discriminatie op basis van geslacht. Ook echtgenoten van hetzelfde geslacht of samenwonenden van hetzelfde geslacht krijgen het recht op adoptie.

¹ Ondermeer «*Meet the parents: a review of the research on lesbian and gay families* – Jenni Millbank - 2002

Art. 3

L'article 345 fixe l'âge minimum de l'adoptant ou de l'adoptante. Cet âge est fixé, par la présente proposition de loi, à dix-huit ans pour les deux adoptants. L'article précité fixe également la différence d'âge minimale entre adoptants et adoptés. Il est modifié en l'occurrence de telle manière que l'un des adoptants au moins doit avoir, au minimum, quinze ans de plus que l'adopté. Lorsque l'adoption est réalisée par deux personnes, il va de soi que seule l'une de celles-ci doit remplir la condition précitée.

Art. 3

Artikel 345 bepaalt de minimumleeftijd van de adoptant en of adoptante. Deze leeftijd werd vastgelegd op 18 jaar voor beide van de adoptanten in dit voorstel. Dit artikel bepaalt ook het minimale leeftijdsverschil tussen de adoptanten en de geadopteerden. Hier werd het artikel in die zin gewijzigd dat minstens één van de adopterende op zijn minst 15 jaar ouder dient te zijn dan de geadopteerde. Indien twee personen tot adoptie overgaan dient logischerwijze slecht één van hen aan deze voorwaarde te voldoen.

Els VAN WEERT (spa.spirit)
Annelies STORMS (spa.spirit)
Stijn BEX (spa.spirit)

PROPOSITION DE LOI**Article 1er**

La présente loi règle une matière visée à l'article 78 de la Constitution.

Art. 2

À l'article 343, § 1er, du Code civil, remplacé par la loi du 24 avril 2003, sont apportées les modifications suivantes :

1/ au a), les mots « de sexe différent » sont chaque fois supprimés ;

2/ le b) est remplacé par la disposition suivante :

« b) cohabitants : personnes non apparentées qui vivent ensemble de façon permanente et affective à une même et unique adresse depuis au moins un an au moment de l'introduction de la demande en adoption. ».

Art. 3

L'article 345 du même Code, remplacé par la loi du 24 avril 2003, est remplacé par la disposition suivante :

« Art. 345. L'adoptant ou les adoptants doivent avoir atteint l'âge de dix-huit ans et au moins l'un d'eux doit avoir au moins quinze ans de plus que l'adopté.

Toutefois, si l'adopté est un descendant au premier degré ou un adopté du conjoint ou du cohabitant, même décédé, de l'adoptant, il suffit que l'un des adoptants ait au moins dix ans de plus que l'adopté.

Ces conditions doivent être remplies au moment du dépôt de la requête en adoption. »

18 décembre 2003

WETSVOORSTEL:**Artikel 1**

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 78 van de Grondwet.

Art. 2

In artikel 343, § 1, van het Burgerlijk Wetboek, vervangen bij de wet van 24 april 2003, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1/ in a) vervallen telkens de woorden «van ongelijk geslacht»;

2/ b) wordt vervangen als volgt:

«b) samenwonenden: personen die geen verwanten zijn van elkaar en die op een permanente en affectieve wijze samenwonen op één en hetzelfde adres sedert ten minste één jaar op het tijdstip van de indiening van het verzoek tot adoptie.».

Art. 3

Artikel 345 van hetzelfde wetboek, vervangen bij de wet van 24 april 2003, wordt vervangen als volgt:

«Art. 345. De adoptant of de adoptanten moeten de leeftijd van achttien jaar hebben bereikt en ten minste één van hen dient ten minste vijftien jaar ouder te zijn dan de geadopteerde.

Het volstaat evenwel dat één van de adoptanten ten minste tien jaar ouder is dan de geadopteerde wanneer het gaat om een afstammeling in de eerste graad of om een geadopteerde van de echtgenoot of van de samenwonende, zelfs overleden, van de adoptant.

Deze voorwaarden moeten vervuld zijn op het tijdstip van indiening van het verzoekschrift tot adoptie.».

18 december 2003

Els VAN WEERT (spa.spirit)
Annelies STORMS (spa.spirit)
Stijn BEX (spa.spirit)

TEXTE DE BASE

21 mars 1804

Code civil

Art. 343

§ 1er. On entend par:

a) adoptant: une personne, des époux de sexe différent, ou des cohabitants de sexe différent;

b) cohabitants: deux personnes de sexe différent non apparentées qui vivent ensemble de façon permanente et affective depuis au moins trois ans au moment de l'introduction de la demande en adoption;

c) enfant: une personne âgée de moins de dix-huit ans.

§ 2. Il existe deux sortes d'adoption: l'adoption simple et l'adoption plénière.

Art. 345

L'adoptant ou les adoptants doivent avoir atteint l'âge de vingt-cinq ans et avoir au moins quinze ans de plus que l'adopté.

Toutefois, si l'adopté est un descendant au premier degré ou un adopté du conjoint ou du cohabitant, même décédé, de l'adoptant, il suffit que ce dernier ait atteint l'âge de dix-huit ans et ait dix ans de plus que l'adopté.

Ces conditions doivent être remplies au moment du dépôt de la requête en adoption.

TEXTE DE BASE ADAPTÉ À LA PROPOSITION

21 mars 1804

Code civil

Art. 343

§ 1er. On entend par:

a) adoptant: une personne, des époux, ou des cohabitants¹;

b) cohabitants: personnes non apparentées qui vivent ensemble de façon permanente et affective à une même et unique adresse depuis au moins un an au moment de l'introduction de la demande en adoption².

§ 2. Il existe deux sortes d'adoption: l'adoption simple et l'adoption plénière.

Art. 345

L'adoptant ou les adoptants doivent avoir atteint l'âge de dix-huit ans et au moins l'un d'eux doit avoir au moins quinze ans de plus que l'adopté.

Toutefois, si l'adopté est un descendant au premier degré ou un adopté du conjoint ou du cohabitant, même décédé, de l'adoptant, il suffit que l'un des adoptants ait au moins dix ans de plus que l'adopté.

Ces conditions doivent être remplies au moment du dépôt de la requête en adoption.³

¹ Art. 2, 1/: abrogation

² Art. 2, 2/: remplacement

³ Art. 3: remplacement

BASISTEKST

21 maart 1804

Burgerlijk Wetboek

Art. 343

§ 1. Er wordt verstaan onder:

a) adoptant: een persoon, echtgenoten van ongelijk geslacht, of samenwonenden van ongelijk geslacht;

b) samenwonenden: twee personen van ongelijk geslacht die geen verwanten zijn van elkaar en die op een permanente en affectieve wijze samenwonen sedert ten minste drie jaar op het tijdstip van de indiening van het verzoek tot adoptie;

c) kind: een persoon van minder dan achttien jaar.

§ 2. Er bestaan twee vormen van adoptie: de gewone adoptie en de volle adoptie.

Art. 345

De adoptant of de adoptanten moeten de leeftijd van vijftientig jaar hebben bereikt en ten minste vijftien jaar ouder zijn dan de geadopteerde.

Het volstaat evenwel de leeftijd van achttien jaar te hebben bereikt en ten minste tien jaar ouder te zijn dan de geadopteerde wanneer het gaat om een afstammeling in de eerste graad of om een geadopteerde van de echtgenoot of van de samenwonende, zelfs overleden, van de adoptant.

Deze voorwaarden moeten vervuld zijn op het tijdstip van indiening van het verzoekschrift tot adoptie.

BASISTEKST AANGEPAST AAN HET VOORSTEL

21 maart 1804

Burgerlijk Wetboek

Art. 343

§ 1. Er wordt verstaan onder:

a) adoptant: een persoon, echtgenoten of samenwonenden¹;

b) samenwonenden: personen die geen verwanten zijn van elkaar en die op een permanente en affectieve wijze samenwonen op één en hetzelfde adres sedert ten minste één jaar op het tijdstip van de indiening van het verzoek tot adoptie².

§ 2. Er bestaan twee vormen van adoptie: de gewone adoptie en de volle adoptie.

Art. 345

De adoptant of de adoptanten moeten de leeftijd van achttien jaar hebben bereikt en ten minste één van hen dient ten minste vijftien jaar ouder te zijn dan de geadopteerde.

Het volstaat evenwel dat één van de adoptanten ten minste tien jaar ouder is dan de geadopteerde wanneer het gaat om een afstammeling in de eerste graad of om een geadopteerde van de echtgenoot of van de samenwonende, zelfs overleden, van de adoptant.

Deze voorwaarden moeten vervuld zijn op het tijdstip van indiening van het verzoekschrift tot adoptie.³

¹ Art. 2, 1/: opheffing

² Art. 2, 2/: vervanging

³ Art. 3: vervanging